

Вступ. ЩО ТАКЕ СТАЛІЙ РОЗВИТОК ЛЮДСТВА

Це заняття необхідне, якщо курс «Уроки для сталого розвитку» починається з 7-го класу. У цьому випадку методика проведення така ж, як і в 6-му класі. Якщо учні знайомі з предметом з 6-го класу, запропонуйте їм намалювати, як вони уявляють майбутнє людства і планети, поговорити про їхні надії та побоювання у цій темі. Згадайте разом з ними, що таке стійкий розвиток; яких заходів має вживати кожна людина для підтримання сталого способу життя.

Тема перша. ГОСПОДАРЮЄМО У ВЛАСНІЙ ШКОЛІ**Зустріч 1. ВІДЧУВАЄМО СЕБЕ ГОСПОДАРЯМИ****Очікувані результати**

Після цієї зустрічі учні зможуть:

- пояснювати, як споживаються природні ресурси в школі;
- розповідати про необхідність збереження ресурсів у школі;
- наводити різні способи економії ресурсів у школі.

Обладнання

Папір формату А-4 (краще чернетки) за кількістю груп (по 2-3 аркуші на групу), маркери чи фломастери для малювання.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ**Вступна частина**

Розпочніть заняття з таких міркувань: якщо ви порахуєте, скільки годин свого життя проводите в школі, то, може, по-новому сприймете звичну фразу «Школа — твій дім, ти господар у ній». Запитайте: *чи замислювались ви, яку людину називають господарем?*

Запропонуйте учням шляхом мозкового штурму визначити, які риси притаманні справжньому господарю (2—3 хвилини). *Як тепер ви розумієте наведений вище вислів?*

Поясніть учням, що на заняттях буде запропоновано цікаві вправи, які допоможуть їм відчувати, що вони — справжні господарі своєї Школи.

Основна частина

Об'єднайте учнів у постійні команди по 4-6 осіб. Запропонуйте їм пригадати героїв книжок, фільмів чи мультфільмів, які дбають про навколишнє середовище та збереження ресурсів.

Кожна група має намалювати портрет свого героя, скласти коротке звернення від його (її) імені до учнів класу із пропозицією чинити так само і пояснити, чому це є важливим (10 хвилин). Після завершення завдання попросіть учнів представити результати роботи.

Обговоріть:

• *Поради якого героя здалися вам найкориснішими для життя? Чому?*

• *Які з них ви можете застосувати на практиці відразу, сьогодні? Що для цього необхідно?*

• *Кого з героїв можете назвати прихильником сталого розвитку?*

Проведіть вправу «Ми і довкілля». Кожній групі дайте по одному аркушу паперу А-4 (бажано брати чернетки). Запропонуйте розділити аркуш навпіл вертикальною лінією, у лівій колонці написати «Як моє життя в школі залежить від природи» (у вигляді короткого переліку), у правій — «Як моє життя в школі впливає на ресурси планети». Зауважте, що на виконання завдання відводиться 7-8 хв. Після завершення групової роботи запропонуйте доповідачам представити її результати.

Обговоріть:

• *Чи вдалося групам знайти зв'язок між шкільним життям та природою? У чому вона полягає?*

• *Які дії запропонували групи для зменшення шкідливого впливу на довкілля?*

• *Які з них ви вважаєте найбільш ефективними? А які дуже легко здійснити?*

• *Що з цього ви вже робите в своєму повсякденному житті?*

Стимулюйте участь в обговоренні членів усіх груп.

Заклучна частина

Запропонуйте учням обговорити в парах, які ще аспекти шкільного життя можна розглядати з позиції господаря, що діє у напрямі сталого розвитку. Відведіть на цю роботу 2-3 хвилини. Вислухайте 3-4 пари за їхнім бажанням. Порадьте учням поміркувати над цим питанням після заняття, поділитись своїми думками з вчителями й іншими дорослими.

Зустріч 2. ВЧИМОСЯ ГОСПОДАРЮВАТИ У СВОЇЙ ШКОЛІ

Очікувані результати

Після цієї зустрічі учні зможуть:

- пояснювати свою роль у заощадженні природних ресурсів;
- розповідати про можливі способи змінити свій спосіб життя.

Обладнання

Монетки з жовтого паперу, паперова чи інша «скарбничка», пошники для учнів, олівці для заповнення аудиту.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Вступна частина

Проведіть вправу «Скарбничка нових ідей». Роздайте учням паперові «монетки». Попросіть дітей написати на них по одній ідеї щодо змін у способі життя учнів школи в напрямі сталого розвитку. Зберіть їх у «скарбничку», надайте можливість кожному озвучити свою пропозицію.

Обговоріть у загальному колі: *яку з ідей ви вважаєте найбільш цінною? Чому саме? Хто з вас уже щось робить із запропонованого? Що ви готові почати робити вже зараз?* Поясніть, що саме такі дії у напрямі сталого розвитку будуть предметом обговорення на цьому занятті.

Основна частина

Попросіть учнів заповнити таблицю попереднього аудиту з матеріалів для учнів, поставивши відповідні позначки.

Обговоріть: *чи порадили ви, заповнюючи цю таблицю? Чому? Над чим замислились? У кого є план покращення свого способу життя в школі?*

Запропонуйте учням ознайомитись з тим, які дії можна виконувати, щоб бути справжніми господарями в школі (перелік наведено нижче). Створіть 7 груп (пар). Дайте можливість учасникам кожної групи поміркувати над відповідями на запитання, наведеними до кожної дії у матеріалах для учнів (5-6 хвилин).

1. Викидай сміття в урну.
2. Вимикай непотрібне світло.
3. Зменшуй витрати води.
4. Використовуй папір дбайливо.
5. Дбай про прозорість скла.
6. Зберігай тепло в класі.
7. Ділися з ближнім.

Усі групи мають представити свою дію усно або у вигляді малюнка чи сценки.

Порекомендуйте учням обрати дії, які вони виконуватимуть протягом наступного тижня. Запропонуйте подумати, що їм потрібно, аби почати діяти. Попросіть кількох учнів розповісти, які саме дії вони обрали і чому.

Заключна частина

На завершення запитайте в учнів:

- *Що було найцікавішим на цьому занятті?*
- *Що вразило або здивувало?*
- *Які запитання виникли?*

Зустріч 3. ЩО ЗМІНИЛОСЯ ДЛЯ МЕНЕ Й НАВКОЛО МЕНЕ

Очікувані результати

Після цієї зустрічі кожен учень зможе:

- *аналізувати свою діяльність у напрямі сталого розвитку;*
- *розповідати про зміни, які відбулися у власній поведінці.*

Обладнання

Посібники для учнів, олівці для заповнення аудиту.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Вступна частина

Розпочніть заняття з мотивуючої вправи. Запропонуйте учням уявити себе учасниками ситуації з фантастичного роману братів Стругацьких «Важко бути богом».

Планета, куди потрапили земляни, знаходиться на межі екологічної катастрофи внаслідок недбалого господарювання її мешканців. Які поради, спираючись на власний досвід і знання про сталий розвиток, ви могли б дати мешканцям цієї планети щодо уникнення небезпеки? Намагайтесь бути виваженими, щоб не нашкодити іншим планетянам, бо вони вважають усіх землян богами, рекомендацій яких треба беззаперечно дотримуватися.

Учні, працюючи в парах, мають вигадати 2-3 поради та поділитися ними з однокласниками (5-7 хвилин).

Основна частина

Об'єднайте учнів у команди та запропонуйте їм обговорити відповіді на такі запитання:

- *Які дії ви почали виконувати?*
- *Як відреагували дорослі та друзі на ваші пропозиції?*
- *Чи важко дотримуватись запропонованого стилю життя?*
- *Який досвід ви отримали під час виконання особистого плану дій?*

Після завершення завдання групи презентують результати своєї роботи. Доповідач кожної команди має розповісти про питання, що обговорювались, цікаві моменти, які виникали, зміни, що відбулися в поведінці учасників.

Завершіть обговорення у загальному колі, запропонувавши учням поміркувати над відповідями на запитання: *чи з'явилися у вас нові думки, ідеї під час презентації результатів зустрічей команд? Які саме?*

Зазначте, що для аналізу успішності роботи за темою необхідно провести самооцінку щодо змін у поведінці в напрямі сталого розвитку і порівняти отримані результати з попередніми. Для цього учні мають повернутися до заповненого ними на попередньому занятті аудиту. Після завершення завдання обговоріть у загальному колі, що саме змінилося. Дайте можливість висловитися якомога більшій кількості учнів. Запитайте, чи з'явилися у них якісь нові ідеї щодо сталого стилю поведінки у школі.

Заключна частина

Запитайте в учнів:

- *Що вам дала сьогоднішня зустріч?*
- *Чи з'явилися у вас під час зустрічі нові думки? Які саме?*
- *Про що ви хотіли б дізнатися більше?*
- *Які звички ви хотіли б зберегти на все життя?*
- *Що ще вам дали проведені заняття?*
- *Чи вдалося вам відчувати себе дбайливим господарем у своїй школі?*

Подякуйте всім за роботу, наголосіть на досягнутих успіхах, спонукайте учнів до нових дій.

Тема друга. ПОКРАЩУЄМО СПІЛКУВАННЯ

Зустріч 1. НАЛАГОДЖУЄМО ЗВ'ЯЗКИ

Очікувані результати

Після цієї зустрічі учні зможуть:

- *пояснювати важливість спілкування для спільної діяльності та співпраці;*
- *розповідати, які риси сприяють, а які заважають успішному спілкуванню;*
- *аналізувати своє ставлення до інших і до себе.*

Обладнання

Папір формату А-4 за кількістю груп.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Вступна частина

Попросіть учнів в групах пригадати та розіграти (інсценізувати) короткі фрагменти з мультфільмів чи книжок, які стосуються правил спілкування (пісенька про посмішку з «Крихітки Єнота», заклик до примирення kota Леопольда, поздоровлення віслюка Іа з днем народження з «Вінні-Пуха», вияв гостинності Кролика з того ж мультфільму тощо). Кожна група має продемонструвати свій фрагмент, решта класу — назвати героїв і сформулювати правила спілкування, відображені в ньому.

Нагадайте учням, що спілкування — це та царина, де найповніше виявляються людські якості, рівень культури та вихованості, загалом те, що вирізняє кожного з нас. Про спілкування часто говорять як про мистецтво. Зосередьте увагу учнів на тому, що спілкуванню необхідно вчитися, воно безпосередньо пов'язане зі сталим розвитком. Запропонуйте їм пояснити, чому це так (гармонійні стосунки між людьми, вміння вирішувати проблемні ситуації, домовлятися, узгоджувати діяльність та поширювати інформацію — головні умови досягнення сталого розвитку).

Зауважте, що саме спілкуванню як важливій складовій сталого розвитку буде присвячено кілька наступних занять.

Основна частина

Запропонуйте учням замислитись над значенням слова «спілкування» і разом скласти на дошці асоціативний куш до цього поняття. Вислуховуйте і записуйте всі варіанти, допомагаючи учням стимулюючими запитаннями:

- *спілкування — це що?* (обмін інформацією, запитаннями і відповідями, можливість поговорити, отримати пораду тощо);
- *спілкування — з ким?* (з друзями, батьками, вчителями, сусідами тощо);
- *спілкування — для чого?* (щоб не почуватися самотнім, приємно провести час, поділитися своїми міркуваннями, отримати знання тощо).

Запропонуйте учням дати своє визначення поняття «спілкування» і пояснити, яку роль воно відіграє в житті.

Знов об'єднайте учнів у команди по 4-5 осіб. Кожній групі дайте по одному аркушу паперу. Порадьте поділити його навпіл і скласти таблицю (4-5 хвилин) за наведеною нижче формою.

Риси, які сприяють спілкуванню в класному колективі	Риси, які заважають спілкуванню в класному колективі

Після завершення завдання учні мають оприлюднити свої думки, скориставшись технікою «коло ідей». Підсумуйте, записавши на дошці два відповідних переліки.

Запитайте в учнів, *чи можна запобігти проявам у себе рис, які заважають спілкуванню? Як саме? А як розвинути властивості, що йому сприяють?*

Заключна частина

Обговоріть з учнями відповіді на такі запитання:

- *Що нового ви дізналися із сьогоднішньої зустрічі?*
- *Що було для вас важливим?*
- *Яку пораду після заняття ви дали б самому собі?*

Зустріч 2. ЩО НАМ ПОТРІБНО ДЛЯ УСПІШНОГО СПІЛКУВАННЯ

Очікувані результати

Після цієї зустрічі учні зможуть:

- *наводити приклади позитивних та негативних ситуацій спілкування;*
- *розповідати про дії, які можуть покращити спілкування;*
- *обирати для себе такі дії та виконувати їх.*

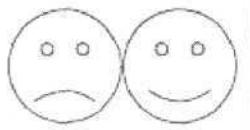
Обладнання

Намальовані смайлики (8—10 шт.), посібники для учнів, олівці для заповнення аудиту.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Вступна частина

Роздайте бажаним смайлики (порівну усміхнених і засмучених).

Попросіть учнів пригадати ситуацію з життя класу, коли на їхньому обличчі був такий вираз. Нагадайте, що триває робота над темою спілкування, і сьогоднішнє заняття присвячене тому, як його покращити.

Основна частина

Попросіть учнів заповнити олівцем таблицю попереднього аудиту за темою в матеріалах для учнів, поставивши відповідні позначки.

Обговоріть: *чи порадили ви, заповнюючи таблицю? Чому? Над чим ви замислилися? Чи плануєте ви щось змінити на краще у своєму способі життя?*

Запропонуйте учням ознайомитися з тим, які дії можна здійснювати, щоб покращити стосунки з однокласниками (перелік наведено нижче). Створіть 6 груп (пар). Дайте можливість поміркувати над відповідями на запитання до дій (5–6 хвилин).

1. Називай людей на ім'я.
2. Подаруй посмішку.
3. Почуй людину.
4. Уникай ярликів.
5. Будь вдячним.
6. Умій пробачати.

Кожна група має представити свою дію — усно чи у вигляді малюнка або сценки.

Порадьте дітям обрати дії, які вони готові виконувати протягом тижня. Попросіть подумати, що потрібно їм особисто, аби почати діяти. Запропонуйте кільком учням розповісти, які дії вони обрали і чому.

Заключна частина

Попросіть учнів назвати слово або словосполучення, які найкраще передають враження від заняття. Наприклад, «посмішка», «ім'я», «вдячність» тощо.

Зустріч 3. ЩО ЗМІНИЛОСЯ ДЛЯ МЕНЕ Й НАВКОЛО МЕНЕ

Очікувані результати

Після цієї зустрічі учні зможуть:

- *аналізувати свою діяльність у напрямі сталого розвитку;*
- *розповідати про зміни, які відбулися у власній поведінці.*

Обладнання

Посібники для учнів.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Вступна частина

Організуйте гру «Мені подобаються ті, хто...» Поясніть учням, що зараз ви називатимете якусь ознаку людини, яка вам до вподоби. Ті, кого це стосується, мають встати. Називайте характеристики, пов'язані з темою заняття. Наприклад: *мені подобаються ті, хто сьогодні вже двічі сказав «дякую», ті, хто називав своїх друзів на ім'я, ті, хто вчора жодного разу не перебив співрозмовника* тощо.

Нагадайте учням, що вони працювали над темою «Спілкування».

Основна частина

Об'єднайте учнів у малі групи та попросіть їх обговорити відповіді на такі запитання:

- *Які дії ви почали виконувати?*
- *Як відреагували дорослі й друзі на зміни у вашій поведінці?*
- *Чи важко дотримуватися обраних дій?*
- *Який досвід ви отримали під час виконання особистого плану дій?*

Після завершення завдання групи презентують результати. Доповідачі кожної команди розповідають про питання, що обговорювалися, цікаві моменти, які виникали під час роботи, зміни, що відбулися в поведінці учасників.

Завершіть обговорення у загальному колі, запропонувавши учням поміркувати над відповідями на запитання: *чи з'явилися у вас нові думки, ідеї під час презентації результатів зустрічей команд? Які саме?*

Зазначте, що для аналізу успішності роботи за темою необхідно провести самооцінку щодо змін у поведінці в напрямі сталого розвитку й порівняти отримані результати з попередніми. Для цього учні мають повернутися до заповненого ними на попередньому занятті аудиту й проаналізувати зміни, що відбулися протягом цього часу.

Після завершення завдання обговоріть з учнями в загальному колі, що саме змінилося. Дайте можливість висловитися якомога більшій кількості учнів. Запитайте, *чи з'явилися в них якісь нові ідеї щодо сталого стилю поведінки в школі, які саме?*

Заключна частина

Запитайте в учнів:

- *Що вам дала сьогоднішня зустріч?*
- *Чи з'явилися у вас під час зустрічі нові думки? Які саме?*
- *Про що ви хотіли б дізнатися більше?*
- *Які звички ви хотіли б зберегти на все життя?*
- *Що ще вам дали проведеш заняття?*

Подякуйте всім за роботу, наголосіть на досягнутих успіхах, спонукайте учнів до нових дій.

Тема третя. ЯК МИ ЖИВЕМО РАЗОМ

Зустріч 1. ЩО ОЗНАЧАЄ БУТИ РАЗОМ

Очікувані результати

Після цієї зустрічі учні зможуть:

- пояснювати важливість різноманіття для організації спільної діяльності;
- розповідати, яка поведінка сприяє, а яка заважає комфортній психологічній атмосфері в класі.

Обладнання

Папір формату Л-4 за кількістю груп і на кожного учня (можна взяти аркуші, використані з одного боку).

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Вступна частина

Запропонуйте учням пригадати пісні, прислів'я чи приказки, де йдеться про те, як люди діють, працюють разом (наприклад, «Вместе весело шагать по просторам», «Один в полі не воїн» тощо).

Запитайте учнів: *яка ідея поєднує всі ці висловлювання і сюжети? Чому спільна діяльність цінувалася в народі й вважалася ефективною, ніж дії однієї людини?*

Зазначте, що саме умінню працювати разом, в колективі й буде присвячено кілька наступних занять.

Основна частина

Розпочніть урок з вправи «Приємні слова». Скажіть учням, що будь-які відносини, спільна діяльність лише тоді результативні, коли люди вміють знаходити в інших позитивні риси й акцентувати на них увагу. Це дуже важливе вміння — побачити в людині щось добре і сказати їй про це. Зауважте, що саме розвитку цієї здатності й присвячена наступна вправа.

Роздайте кожному учневі аркуш паперу, попросіть зверху написати своє ім'я (якщо в класі є схожі імена, то ім'я та прізвище). Поясніть процедуру: аркуш слід передати сусіду чи сусідці, які мають написати цій людині щось приємне, розпочавши зі слів «Мені подобається, що ти..., в тобі...». Потім треба загорнути частину аркуша, де є напис (аби не побачив той, хто писатиме далі), знову зверху написати ім'я власника аркуша і передати його далі. Зверніть увагу дітей на те, як важливо вміти написати добрі слова кожному (не допускайте винятків, але й не тисніть на учнів). Відведіть на це 7–10 хвилин.

Якщо клас невеликий, бажано щоб усі присутні обмінялися добрими словами. Коли ж учнів багато, достатньо, аби 7-8 осіб залиши-

ли свої записи. Після цього аркуш повертається адресату (слід припинити виконання вправи, зібрати аркуші й роздати власникам).

Дайте учням хвилинку, щоб прочитати написане. Обговоріть:

- *Як ви себе почуваете?*
- *Чи змінився ваш настрій? Чому?*
- *Яку роль відіграють добрі слова в житті людей?*
- *Як вони впливають на результати діяльності?*

Продовжуючи заняття, скажіть, що, коли люди багато часу проводять разом і співпрацюють, дуже важливо дотримуватися певних правил, які забезпечують захист та безпеку кожного. Порадьте учням скласти спільні правила класного життя і спілкування й потренуватись в їх дотриманні.

Попросіть їх подумати, які правила співжиття можна запропонувати іншим, аби кожному члену учнівського колективу було комфортно, а співпраця на уроках та поза школою була ефективною.

Об'єднайте учнів у малі групи і доручіть учасникам скласти перелік з 3–5-ти основних правил поведінки, яких мають дотримуватися вони та їхні однокласники. Учні повинні також навести аргументи щодо необхідності кожного з положень. Застосувавши техніку «коло ідей» (за один раз висловлюється лише одне правило, яке заноситься в загальний список за умови, якщо воно не повторюється), групи пропонують та пояснюють складені переліки. Класний керівник також може коментувати й вносити свої пропозиції. Всі варіанти записуються на дошці.

Попросіть учнів обговорити складений спільними зусиллями перелік. Можливо, деякі пункти можна об'єднати чи випустити (якщо вони неконкретні чи нездійсненні). На завершення учні мають ухвалити обрані правила, наприклад, голосуванням.

Привітайте учасників з тим, що тепер ці правила — їхній кодекс поведінки, якого вони самі мають дотримуватись і стимулювати інших до цього!

Пізніше аркуш із переліком правил можна розмістити на видному місці в класі й нагадувати всім про їхнє існування.

Оскільки часто в підлітковому віці однією з проблем спілкування є протистояння хлопців і дівчат, наступна вправа орієнтована саме на налагоджування стосунків між ними. Зауважте, що серед дорослих часто виникають суперечки відносно того, хто має бути керівником в колективі й навіть державі — чоловік чи жінка. Запропонуйте дітям поміркувати над цією темою.

Об'єднайте учнів у команди тільки з хлопців і тільки з дівчат (кількість груп неважлива). Запропонуйте їм протягом 3–4-х хвилин підібрати три аргументи на підтримку твердження, що *«лідером в класі має бути тільки дівчина»* (для хлопців), *«лідером в класі має бути лише хлопець»* (для дівчат). Після завершення завдання групи презентують результати.

Намагайтесь підтримати учнів, бо для них нелегко визнавати й виголошувати такі речі. Обговоріть у загальному колі:

- *Які думки викликала у вправа?*
- *Чи є спільні аргументи для дівчат і хлопців?*
- *Чи можна вважати статтю лідера принциповим питанням? Чи важливі його якості? Чому?*

Зазначте, що, напевно, учні вже поміркували на цьому занятті над тим, що всі люди різні. Дуже добре, що існує таке різноманіття — рис характеру, здібностей і талантів. Тож у гарній команді завжди знайдеться хтось, хто вміє зробити щось краще за інших. Щоб ефективно організувати будь-яку діяльність в учнівському колективі, потрібно лише виявити в однокласниках таланти і дати їм реалізуватися. Зробити це можна, зокрема, за допомогою вправи «Шукач скарбів».

Роздайте учням аркуші паперу, щоб кожен написав імена однокласників і таланти, якими вони володіють. Вправа триває 5 хвилин. Визначте переможця — того, хто знає про своїх однокласників найбільше. Привітайте його з тим, що він (вона) такий уважний до людей, які знаходяться поруч, і вручіть заздалегідь підготовлений невеличкий приз. На завершення спитайте учнів, яке враження на них справила ця вправа.

Заключна частина

Обговоріть у загальному колі:

- *Що було важливим на цьому занятті?*
- *Як вплинула на вас опрацьована інформація?*
- *Чи зміните ви щось у своєму класному житті?*

Зустріч 2. ЩО НАМ ПОТРІБНО ДЛЯ СПІВПРАЦІ

Очікувані результати

Після цієї зустрічі учні зможуть:

- пояснювати, які є шляхи покращання співпраці в класі;
- розповідати про те, які дії та поведінка організації класного колективу відповідають стійкому розвитку;
- пояснювати й аргументувати свій вибір дій щодо життя класу.

Обладнання

Посібники для учнів.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Вступна частина

Запропонуйте учням, скориставшись уявним мікрофоном, закінчити речення «Мені найбільше подобається, коли в нашому класі...» Закінчіть це речення й самі (наприклад, «...коли всі посміхаються один одному»). Дайте висловитись якомога більшій кількості учнів.

Нагадайте, що триває робота над питанням, як краще жити разом і яких зусиль слід при цьому докласти.

Основна частина

Запропонуйте учням шляхом мозкового штурму скласти перелік характеристик класу, яким його прагнуть бачити різні учні (зокрема, спираючись на результати попередньої вправи). Запишіть цей список на дошці, не обговорюючи його.

Попросіть дітей заповнити олівцем таблицю попереднього аудиту в матеріалах для учнів, зробивши відповідні позначки.

Обговоріть:

- Чи відчули ви радість, заповнюючи таблицю? Чому?
- Над чим ви замислились?
- Чи всі ідеї щодо покращання життя класу, які записали під час мозкового штурму, враховано в аудиті?

Порадьте учням ознайомитись з діями, які можна виконувати, щоб покращити стосунки з однокласниками (перелік наведено нижче). Створіть 8 груп (пар). Дайте можливість учасникам кожної з них поміркувати над відповідями на запитання до дій (5-6 хвилин).

1. Дізнайся про національні свята, традиції.
2. Вітай однокласників з днем народження.
3. Співпрацюй і з дівчатами, і з хлопцями.
4. Навчися працювати в команді.
5. Бери участь у класному самоврядуванні та житті класу.
6. Бери участь у колективному прийнятті рішень.
7. Пам'ятай, що твої права закінчуються там, де починаються права іншого.
8. Пам'ятай, що права інших — це твої обов'язки.

Кожна група має представити свою дію — усно, у вигляді малюнка чи сценки.

Після цього запропонуйте учням обрати дії, які вони хочуть виконувати протягом тижня. Попросіть подумати, що потрібно особисто їм, аби почати діяти.

Запропонуйте кільком учням розповісти, які дії вони обрали і чому. Порадьте їм почати виконувати обрані дії протягом тижня.

Заключна частина

Попросіть учнів обрати одне з речень і закінчити його:

- «Сьогодні на уроці я зрозумів (зрозуміла), що...»;
- «Мені було цікаво...»;
- «У мене добре вийшло...»;
- «Мені було дуже складно...»;
- «Хотілося б навчитися...»

Зустріч 3. ЩО ЗМІНИЛОСЯ ДЛЯ МЕНЕ Й НАВКОЛО МЕНЕ

Очікувані результати

Після цього заняття учні зможуть:

- розповідати про зміни в своїй поведінці, які відбулися (чи можуть відбутися);
- аргументувати свій вибір дій щодо життя в класі;
- оцінювати перспективи подальших змін у власному способі поведінки щодо співпраці з іншими.

Обладнання

Аркуші паперу формату А-4 за кількістю учнів, олівці чи фломастери.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Вступна частина

Запропонуйте учням подумати над тим, якими вони хотіли б бачити свій клас, і намалювати цей образ (наприклад, це може бути корабель, будинок, квітка тощо), а також поміркувати, чому саме він спадає на думку. Через 4-5 хв. попросіть бажаючих представити результати. Нагадайте, що сьогодні триватиме обговорення життя класу й можливостей його покращання.

Основна частина

Об'єднайте учнів у малі групи й попросіть їх обговорити відповіді на такі запитання:

- Які дії ви почали виконувати?
- Як відреагували дорослі й друзі на зміни у вашій поведінці?

- Чи важко дотримуватися обраних дій?
- Який досвід отримали під час виконання особистого плану дій?
- Чи вплинули ваші зусилля на загальну атмосферу в класі?

Після завершення завдання групи презентують свої результати. Доповідач кожної команди має розповісти про питання, що обговорювались, цікаві моменти, які виникали під час роботи, зміни, що відбулися у поведінці учасників.

Завершіть обговорення в загальному колі, поміркувавши з учнями над відповідями на запитання: *чи з'явилися у них нові думки, ідеї під час презентації результатів зустрічей команд? Які саме?*

Зазначте, що для аналізу успішності роботи за темою необхідно провести самооцінку щодо змін у поведінці в напрямі сталого розвитку й порівняти отримані результати з попередніми. Для цього учні мають повернутися до заповненого ними на попередньому занятті аудиту й проаналізувати зміни, що відбулися. Після завершення завдання обговоріть у загальному колі, що саме змінилося. Дайте можливість висловитися якомога більшій кількості учнів. Запитайте, *чи з'явилися у вас якісь нові ідеї щодо сталого стилю поведінки в класі? Які саме?*

Заклучна частина

Попросіть учнів на аркуші паперу яскравим маркером обвести свою долоню, написати всередині контуру своє ім'я й продовжити речення:

- *«Найцікавішим на заняттях зі сталого розвитку для мене було ...»;*
- *«Найціннішим для себе вважаю...»;*
- *«Мій внесок в роботу класу на виховних годинах — це...».*

Розмістіть аркуші на дошці. Запропонуйте учням за бажанням оприлюднити написане.

Подякуйте учням за їхню роботу на заняттях і побажайте успіхів на шляху до сталого розвитку.